

ASPECTE ȘI MOMENTE ALE CONSTITUIRII ZIARISTICII DE MEDIU DIN REPUBLICA MOLDOVA

Andrei DUMBRĂVEANU

Catedra Jurnalism

First elements of the environment journalism of the Moldovan period may be noticed at the fifth decade of the XX century. The constitution of journalism and evolution of environment journalism are conditioned by the socio-humanitarian demands, by the necessity of informing concerning the environment and the relations human-nature-human.

In this study, we have put as an objective to determine the principal stages of the process of constituting of environment journalism in Republic of Moldova and to emphasize certain moments from the publicists and writers' biographies who dedicated themselves to the domain in question, to concisely analyze some of the important works on environment theme.

With this goal in mind we have studied editions, periodicals that appeared in the 1950-1990. The Fund of the M.Kogalniceanu Museum from the Union of Moldovan writers we had had a number of meetings discussions with journalists involved in the promotion of the environmental subjects.

Ziaristica de mediu este un domeniu al publicisticii unde activitățile umane de folosire a resurselor naturale, procesele ce au loc în natură sunt fixate, descrise, investigate, analizate și prezentate cu metode și mijloace jurnalistice.

Primele elemente de ziaristică de mediu în presa periodică moldovenească pot fi observate în deceniul cinci al sec. XX. Constituirea și evoluția ziaristicii de mediu sunt condiționate de cerințe social-umane, de necesitatea de informare referitor la natura înconjurătoare și la relațiile om-natură-om.

În cercetarea efectuată ne-am pus ca scop să stabilim etapele principale de constituire a ziaristicii de mediu în Republica Moldova și să evidențiem momentele mai importante din biografiile publiciștilor și scriitorilor care s-au consacrat acestui domeniu, să analizăm succint unele din lucrările lor cu tematica de mediu.

Pentru atingerea scopului, am studiat edițiile periodice, apărute în anii 1950-1990, la Muzeul „M.Kogălniceanu” de la Uniunea Scriitorilor din Moldova, am susținut întâlniri, discuții cu jurnaliștii implicați în abordarea tematicii de mediu.

La începutul anilor '50 ai secolului XX, în „Scânteia leninistă”, revistă destinată elevilor, apar schițe și nuvele documentare privind lumea animalelor și a plantelor. Ele poartă semnătura lui *Simion Pasco*, scriitor de limbă rusă născut în regiunea Kokchetov, Republica Kazahă. Îndată după al doilea război mondial, S.Pasco se stabilește cu traiul în Moldova. Scrie mai multe povestiri și nuvele înmănunchiate în culegerile „În pădure și acasă” (1953) și „Pe poteci de codru” (1955), în care cultivă sentimente de dragoste pentru natura înconjurătoare. Concomitent, în revistă apar și povestiri despre animale semnate de *Gherasim Uspenschi*, biolog și scriitor de limbă rusă, care, ca și S.Pasco, a venit în Moldova în anii de după război, fiind născut în raionul Starița din regiunea Kalinin, Rusia.

Scrierile lui S.Pasco și G.Uspenschi sunt educative, științifico-populare, ele apropie omul de natura înconjurătoare, descoperă revelatoriu tainele comunicării umane cu animalele și plantele din preajmă.

Metoda descriptiv-cognitivă de prezentare a peisajului, a monumentelor naturii a fost preluată, aplicată în mai multe reportaje și schițe de călătorie de scriitorul Anatol Gugel pe paginile săptămânalului „Cultura”, de jurnalistul Didi Jurbinschi, care a susținut rubrica „Omul și natura” în cadrul Redacției Principale de Radio Emisiuni Agricole a Comitetului de Stat pentru Radio și Televiziune din RSS Moldovenească.

Primele articole de investigație de mediu în care sunt abordate problemele privind defrișarea suprafețelor silvice, poluarea apelor de suprafață apar în „Moldova”, revistă social-politică și literar-artistică, fondată la Chișinău în 1966.

Articole analitice și publicistico-literare de mediu au mai semnat scriitorii și gazetarii: Gheorghe Malarciuc, Mitrofan Vătavu, Alexandru Gromov, Ion Vatamanu, Mihail Garaz, Vasile Severin.

Spre sfârșitul anilor '70, în presa republicană sunt editate tot mai frecvent articole cu problematică de mediu. Ziariștii – senzori ai societății și naturii – lansează semnale de alarmă: în pericol se află mediul înconjurător, este amenințată sănătatea, starea psihosomatică, morală și spirituală a omului.

Sunt publicate articole de înaltă ținută lingvistică cu mesaj civic profund. Vom reproduce câteva pasaje din schița publicistico-artistică „Recviem pentru Uncheașul” de *Gheorghe Malarciuc*. Am ales pasaje mai lungi, căci schița respectivă este semnificativă pentru publicistica de mediu din această perioadă.

„Nu pot uita copacul acela...”

Înalt de vreo zece stânjeni buni, cu tulpină dreaptă – nici tu ciot, nici tu scorbură – și gros la temelie, încât trei oameni alde mine, dându-și mâinile, nu-l puteau cuprinde. Însoțitorul meu, un bine cunoscut savant, a apreciat vârsta copacului cam la vreo două secole și jumătate. Cum se înălța semeț și sumbru, ca o căpetenie a acelor locuri, aflându-i vârstă venerabilă, l-am și botezat în gând: „Uncheașul”. [...]

Împrejur, pe o suprafață de douăzeci-treizeci de hectare, pădurea fusese tăiată. Arborii din vecinătate, cam de aceeași înălțime și vârstă, în căderea lor străfulgerată, au frânt ramurile „Uncheașului”, i le-au retezat curat de jur-împrejur. La o azvârlitură de băț, țipau agresiv ferăstraiile electrice, mașinile de tracțiune încărcate cu bușteni mustind încă de sevă, numărați și însemnați cu cretă, se opinteau din greu, fumegând și vuind teribil.

Cum de scăpase „Uncheașul”?

Brigadierul tăietorilor de pădure Afanasie Cerlat ne explică mahmur, fără chef de vorbă: l-au lăsat până mâine-poimâne, că-i tare frumos, nu ți se ridică mâna asupra lui. Dar au să-l doboare numaidecât, ordinul e ordin – să fie tăiată toată pădurea, 474 hectare. [...]

Spun savanții și mărturisesc documentele, că odinioară Nistrul, acest dar divin al Moldovei, era împădurit pe tot cursul său. Ba chiar și întreg teritoriul republicii, până a ajunge aproape cel mai despădurit meleag – 60 de ori mai puțină pădure pe cap de locuitor decât media pe țară – era un rai verde pentru toată suflarea. Să lăsăm însă savanților cercetarea pricinilor istorice care ne-au adus la acest dramatic moment, iar noi să rămânem la vremurile noastre.

În anii cincizeci, au fost defrișate mai bine de 2600 hectare de păduri nistrene. În 1964 se hotărăște tăierea a încă 2600 hectare. Model de operativitate: chiar în acel an, 1964, au căzut sub topor și fierăstrău 1123 hectare. Contra flagrantei nechibzuințe își ridică glasul savanții, specialiștii silvicultori, muncitori și colhoznici de rând. Degeaba: tăierea pădurilor continuă. La 16 ianuarie 1965 săptămânalul unional „Литературная газета” publică un amplu și vehement articol semnat de E.Lopatina. „Nici un fel de necesități urgente nu pot îndreptăți nimicirea barbară a bogățiilor naturale – a tezaurului nostru comun, a tezaurului urmașilor noștri”, – își încheia autoarea rechizitoriul. [...]

... Nu departe de Coșnița se întinde altă pădure – Pîrîta. Chiar la marginea drumului crește semeț un stejar cu tulpina joasă, cu ramificări multe și viguroase, parc-ar fi trei-patru pomi într-unul singur.

Copacul e înconjurat de un gârducean de lemn, iar pe tulpină poartă o tăbliță, căreia i-aș spune mai curând semn onorific: „Stejarul se află sub ocrotirea statului. Vârsta – 296 ani. Perimetrul – 6,30 m. Sub el s-a odihnit Suworov”.

Numai la vreun kilometru de aici au fost doborâți frații acestui stejar...

A căzut și „Uncheașul”...

Vă rog să mă credeți: nu pot uita copacul acela...”

Publicistica de mediu din această perioadă este combativă, mobilizatoare, retorică.

Pentru a fi puternici în lupta cu birocrăția și autoritarismul comunist, în 1983 jurnaliștii de mediu se grupează și constituie Secția Ecologie pe lângă Uniunea Jurnaliștilor din Moldova. Vom prezenta pe scurt datele biografice ale câtorva ziariști, combatanți din acele timpuri. Materialele ce le-au publicat în presa anilor respectivi scot în evidență poziția lor civică, dragostea pentru pământul țării, natura și oamenii ei. Ele rămân actuale și astăzi, fiind crestomatice pentru jurnalismul de mediu.

Gheorghe Malarciuc s-a născut în anul 1934 în satul Bursuc, r-nul Camenca, județul Soroca, în familia lui Pavel Malarciuc, lucrător medical sătesc, și a Alexandrei Popa, infirmieră la ambulatorul din satul Japca. După cum ne mărturisea însuși scriitorul, Dionisie Popa, bunelul lui de pe mamă, a fost zugrav de icoane la mănăstirea Japca. A studiat filologia moldovenească la Universitatea de Stat din Chișinău, pe care a absolvit-o în 1956. Fiind student, a început să publice la revista „Scânteia leninistă”, al cărei redactor-șef devine în 1958. Pe vremea dezghețului hrușciovist stabilește legături de colaborare cu revista „Cravata roșie” de la București, al cărei redactor-șef era V.Făgărășeanu. În 1959, ambele publicații editează un număr comun. La Chișinău, în pagina destinată copiilor, apar câteva generice cu caractere latine. Tot atunci, *Gheorghe Malarciuc* scoate de sub tipar culegerea de nuvele și schițe istorice „Din moși strămoși”. Caracterele latine din revista „Scânteia leninistă” și unele nuvele din culegere au provocat mânia demnitarilor, ideologi de la Comitetul

Central al Partidului Comunist din Moldova. Gheorghe Malarciuc a fost etichetat „naționalist” și timp de patru ani a fost șomer. Nici o publicație din Moldova n-a îndrăznit să publice articolele lui.

În anii 1963-1969 activează în calitate de șef al secției de scenarii, apoi redactor la studioul „Moldova-film”. Scrie piese de teatru: „Nu mai vreau să-mi faceți bine” (1963) „Evadarea din rai” (1964), „Eroica” (1964), „Zile de foc, de apă și de pământ” (1974), „Marsilieza” (1984), „Dragă consăteanule” (1984). Este autor de scenariu pentru filmele artistice „Ultima noapte în rai” (1964), „Serghei Lazo” (1967), „Viscolul roșu” (1971). Din 1970 este corespondent special la „Литературная газета”, săptămânal al Uniunii Scriitorilor din URSS.

În presa republicană și cea din URSS, în special în „Литературная газета”, îi apar articole scrise cu multă vervă și har. Editează două culegeri de proză publicistică „Patru pași pe harta Americii” (1972) și „Scrisori din casa părintească” (1980). A mai editat romanul „Badea Cozma” [...] și mai multe culegeri de povestiri și nuvele, dintre care cea mai importantă rămâne „Din moși strămoș” (1959). Este pătruns de profunde simțăminte cetățenești și de dragoste pentru Patrie, Țară, Natură și Oameni. Aceste calități îl călăuzesc pretutindeni și îl fac să ia atitudine; energia lui emană, comunică noilor generații sentimentele de patriotism, imortalizate în proza literară și publicistică. Împreună cu alți publiciști de mediu (A.Sefer, T.Romanciuc, V.Cosarev, I.Anton) fondează Secția Ecologie la Uniunea Jurnaliștilor din Moldova. Luptă pentru promovarea în presa republicană și unională a adevărului despre starea dezastruoasă a mediului în Moldova Sovietică din ultimele trei decenii ale sec. XX. Se încadrează în activitatea de promovare a unei istorii adevărate despre Moldova, de revenire a scrisului la alfabetul latin și de substituie a glotonimului „limba moldovenească” cu „limba română”.

În 1989, este unul dintre fondatori și e ales președinte al primei organizații neformale, obștești de mediu AVE (Acțiunea verde), formațiune ecologistă de alternativă Societății Moldovenești de Ocrotire a Naturii. Contribuie la apariția publicației de mediu „Natura”. Din 1990 este președinte al Mișcării Ecologice din Moldova, organizație neguvernamentală de mediu, formată în urma comasării organizației AVE și a Societății Moldovenești de Ocrotire a Naturii.

În 1992, împreună cu alți colegi (D.Margine, V.Bobeică, M.Vavelschi, N.Pogolșa, I.Fulga), convoacă Primul Congres de constituire a Partidului Ecologist din Moldova „Alianța verde”, la care este unanim ales președinte. Astfel, în Republica Moldova apare și este înregistrat al doilea partid politic după Partidul Social Democrat. În același an, își anunță intenția de a candida la funcția de Președinte al Republicii Moldova la alegerile generale.

Se stinge subit din viață la 30 noiembrie 1992.

Scriitorul și publicistul Mihail Garaz prin scrierile sale rămâne un pedagog al dragostei pentru natura meleagului.

Mai întâi învățător de biologie și chimie, Mihail Garaz își formează un stil explicativ, didactic. Vede și expune problema pe înțelesul tuturor, caută soluții, trage concluzii.

„Scufița Verde poartă pe obraz un surâs de tristețe. Cine o să-i mai ocrotească buburuzele, păianjenii, furnicile, bondarii și toate celelalte ființe dragi inimii sale? Oamenii, care se tot laudă în gura mare cu idealul înalt și frumos, produc falsuri în serie și se arată din ce în ce mai șchioli în izbândă și mai trufași în înfrângeri. Nu pot sau nu vor să înțeleagă un lucru ușor de înțeles: că Natura nu acceptă orice și oricum. Dacă, să zicem, ai adâncit râul, ai uscat balta, ai tăiat pădurea din luncă și ai semănat pătlăgele (fără să fi avut în vedere și efectele hidrologice ale acestor acțiuni), înseamnă că pur și simplu ai dat cu piciorul în biosferă, clătinand echilibrul statornicit cu încetul între mulțimea de factori biotici și abiotici. S-ar cuveni ca oamenii acestui meleag cu soarele darnic să nu se lase atrași de sminteala colectivă, ci să-și amintească mai des de vorba străbunilor: „Unde dai și unde crapă”.

Am reprodus din povestirea documentară „Lupul și Scufița Verde”, publicată în revista „Nistru” (1989, nr.5). Și tot acolo vine concluzia învățătorului biolog și ecolog: „Orice amestec al omului (dacă nu este pregătit cu destulă inteligență și potrivit cu măsură) duce inevitabil la degradarea ecosistemului. Un iaz în care lăsăm să se scurgă diferite reziduuri devine repede mlaștină. O pădure prin care construim o șosea începe să se usuce, în primul rând din cauza creșterii concentrației gazelor de eșapament. O pășune, pe care vrem să mărim cantitatea de masă verde prin aplicarea îngrășămintelor, de asemenea degradează. Biocenoza inițială dispăre, locul ei luându-l o altă biocenoză, care rar se întâmplă să fie mai bună decât cea precedentă. Întocmai cum pictorul își potrivește culorile și nuanțele, natura își potrivește echilibrele, proporțiile”.

Publicistica lui M.Garaz este narativ-deductivă. „Degradarea masivă a pădurilor noastre o fi având mai multe cauze, dar vina cea mare o poartă totuși silvicultorul. De câte ori mi se întâmplă să trec prin preajma

pădurii Rătunda, îmi amintesc de moșul meu – Tănase Chiriac. De prin anul 1925 până prin anul 1953 el a fost custodele permanent al acelei păduri. A gospodărit-o cu multă dragoste și competență. Îți putea vorbi ceasuri întregi despre o specie sau alta, puteai zice că era botanist și zoolog, deși nu făcuse decât puțină școală. Îi plăcea însă drumeția, singurătatea și era bun prieten cu cărțile. De la el am aflat că salcâmul este originar din America (cu toate că la prima vedere ni se pare un băștinaș); că alunul s-a ivit pe pământ atunci când încă nu se ivise omul; că la păduchia de plante nu există masculi, ci numai femele care se ouă și se ouă, încât n-ar mai rămâne pom verde pe lume de răul lor; noroc de urechelnițe, de furnici, de buburuze și chiar de vrăbiuțe care le vin de hac. Bătrânul pădurar își aduna cunoștințele din cărți și le verifica prin observații de zi cu zi. Pe atunci ecosistemele își mai păstrau vigoarea cu care veniseră din îndepărtatul lor trecut, erau variate și aveau strânse împletiri de relații, nu le atinsese încă vântul civilizației, poluarea apelor freactice; echilibrele lor nu suferiseră dereglări. Și totuși bătrânul pădurar le ocrotea ca pe niște copii ai săi. Când trebuia să recultive vreo poiană, el studia amănunțit asociația de plante din acea poiană și căuta să o mențină în starea ei inițială. Gropile pentru puietii le săpa cu hârlețul; pământul îl așeza grijuliu, strâns moviliță; în groapă așeza puțin sol de sub gorun (dacă trebuia să planteze acolo această specie); la rădăcină făcea o mică adâncitură, iar vara prășea cu sapa în jurul tulpinii. Copacul primea lumină destulă, lemnul îi creștea viguros. În jurul rădăcinii se forma repede micoriza, ajutând planta la extragerea umezelii. Sădirea puietilor se făcea ținându-se seama de corespondența dintre întinderea rădăcinilor și coroana viitorilor copaci. Munca pădurarului era mai puțin mecanică și mai mult creatoare.

Mă întreb: oare mai există și azi cea strădanie a omului cu petlițe în forma ei de stejar? N-aș vrea să ofensez silvicultorul de la acest sfârșit de veac, însă el nu prea semăna la îndemnuri cu personajul pe care l-am cunoscut eu cu ani în urmă. Pădurarul de azi este un funcționar de stat, îl știu îngrijindu-se mai mult de propriile interese decât de viața pădurii. Eu n-am întâlnit, deocamdată, vreun pădurar de la noi, care s-ar lămuri în biologicul obiectului pe care îl păzește”.

Concluzia este laconică. Verdictul pronunțat e axat pe argumente științifice.

„Silvicultorii din republica noastră pun înainte de toate interesele lor departamentale: a explora la maximum orice pădure, deci a extrage foloase economice. Se creează impresia că ei se gândesc mai puțin la pădure, ca la un mediu de viață comparabil, poate, numai cu marea. Ei uită că din toate ecosistemele terestre cele silvice manifestă un maximum de interdependență și de organizare internă, pentru a-și asigura supraviețuirea. Sau, pur și simplu, nu vor să înțeleagă acest lucru și se amestecă brutal în viața ecosistemelor. Ce rezultă din acest amestec se vede oriunde și oricând.”

Mhail Garaz s-a născut la 13 septembrie 1930, în satul Susleni, județul Orhei. A absolvit Institutul Pedagogic „T.Șevcenko” din Tiraspol, Facultatea de Biologie și Chimie. În anii 1954-1958 a lucrat pedagog în satul Zubrești, raionul Strășeni, apoi, până în 1973, la școala din satul natal – Susleni. În această perioadă i-au apărut două volume de versuri: „Cântec în septembrie” (1966) și „Salcie albă” (1972). Din 1973 este redactor în Secția Enciclopedie a Academiei de Științe, iar din 1976 până în 1980 – redactor în Redacția Principală de Programe Instructiv-Didactice și Științifico-Populare la Televiziunea Moldovenească. Publică culegerile de povestiri „Biografia copacilor” (1967) și „Din valea Răutului” (1973) și povestea istorică „Semnele șarpelui” (1982). Scrie mai multe articole publicistice de mediu. Demonstrează până la elucidare cauzele dezechilibrului ecologic; dovedește, prin exemple concludente, urmările ce s-au produs în natură în urma activității ireponsabile a unor persoane cu funcții. Este avertizat de nenumărate ori să-și înceteze activitățile investigatorii și de publicare a articolelor de mediu. Fiind pedagog, om de o bunătate și seninătate sufletească deosebită, manifestă intrasigență și devine un dușman înverșunat al nedreptății. Este curat la suflet și nu se lasă șantajat.

În aprilie 1990 publică în revista „Femeia Moldovei” articolul „Pădurea o cunoaștem, o iubim”, în care scoate în vileag mai multe activități ilicite efectuate în pădurile orheene, dă publicității fapte și nume de persoane. În noaptea de 13-14 iulie 1990 este chemat afară din casa sa, situată pe malul râului Răut în s. Trebujeni. La ieșire, direct pe prag, este împușcat mortal. Criminalul a făcut câțiva ani de penitenciar și acum se află la libertate.

Post mortem, în 2001, i-a apărut culegerea de publicistică de mediu „Avanpost ecologic”.

Alexandru Sefer, secretar al Secției Ecologie a Uniunii Jurnaliștilor din Moldova, coordonator, responsabil de relațiile cu publicității, scriitorii, oameni de știință și de cultură, organizațiile neformale din Moldova, Ucraina, Rusia. S-a născut la 9 iulie 1925 în or. Chișinău, într-o familie de intelectuali. Tatăl, Teodor Sefer, a fost deputat de Basarabia în prima Dumă de Stat, a lucrat director de gimnaziu în Ciadâr-Lunga. Mama, Ana

Danilov, provenea dintr-o familie de preoți: Danilov, rus de origine, stabilit în Basarabia, la începutul sec. XIX, și Movilă, moldovean get-beget, a lucrat în sistemul de învățământ din Chișinău.

Alexandru Sefer a învățat la liceul „B.P. Hașdeu” din Chișinău pe care nu l-a absolvit din cauza războiului. În 1944 a fost mobilizat pe front, însă, datorită miopiei avansate, nu a participat la operații militare active, fiind încadrat la Comandamentul Regimentului, fapt despre care adeseori spunea: „Mulțumesc destinului că m-a făcut să nu omor nici un om indiferent de partea cui o fi luptat el.”

În 1946 este lăsat la vatră și revine în Chișinău, însă casa părintească îi este ocupată de eliberatori. Al. Sefer se stabilește cu traiul în Cobusca-Veche, raionul Bulboaca, mai departe de NKVD și de regimul stalinist, într-un sat uitat. Este angajat la munca de constructor. După moartea lui I. Stalin, împreună cu familia trece în Anenii-Noi, unde a locuit până la sfârșitul vieții și unde a lucrat mai întâi ca șef de șantier, din 1964 – corespondent special la Comitetul de Stat pentru Radiodifuziune și Televiziune din RSS Moldovenească; în fine, e angajat la ziarul „Viața Satului”. Caracter comunicabil, emotiv, direct, intransigent. De la începutul anilor '70 se specializează în tematica de mediu. Publică articole de problemă despre efectele „ameliorării” terenurilor de luncă pe cursul inferior al râului Bâc, de asemenea a abordat și problemele privind nimicirea pădurilor din lunca Nistrului. Publicistica lui A. Sefer este savuroasă, descrierile sunt cald nuanțate, se observă ușor stilul jurnalistului de radio.

„... Și azi priveștieta îi taie răsuflarea celui care vine la Saharna pentru prima dată. De parcă ești în lumea basmului. Deși te șochează urmele cam dese ale omului „modern”: cenușă de ruguri, sticle, gunoi. Te miră, că și zona-tampon de o sută de metri din jurul pădurii nu se respectă, că pământul este lucrat până sub poală, se introduc îngrășăminte minerale, erbicide, se aplică insecticide.

Poate pădurea nu mai este ocrotită de stat?

V.N. Verina este adânc îngrijorată: „Pe vremuri, când eram tânără, mă încântau îndeosebi niște stejari seculari, peste patru sute la număr, care creșteau pe o poiană priporoasă. Trunchiurile lor groase erau încolăcite de liane verzi. Uriașii copaci și fragilele liane conviețuiau în armonie și dragoste. Așa ceva în Moldova n-am mai găsit nicăieri. Pe toți, pe toți îi tăiaseră. Sub absurdul motiv că lianele, chipurile, strangulează stejarii. Pe pantă s-au și declanșat alunecări, deocamdată neînsemnate, dar...”

Sunt rânduri scrise în 1986 în perioada de început a restructurării, a transparenței, a rostirii adevărului, însă și în această perioadă incoruptibilul Sefer este incomod, poate mai mult decât alte dați. Este concediat de la ziarul „Viața satului”. La Secția Ecologie a UI din Moldova el efectuează un lucru mare, în bază de voluntariat. Participă activ la fondarea organizației AVE, a Mișcării Ecologice din Moldova. Din 1993 i se depistează o boală incurabilă și, la 19 februarie 1994, trece în lumea celor dreți. A fost un ziarist de mediu cu simțul dreptății înnăscut, de o demnitate și o corectitudine impecabile.

Valeriu Cosarev, vicepreședinte al Secției Ecologie. S-a născut la 7 decembrie 1947 în Habarovsk. A colaborat la ziarele „Молодежь Молдавии”, „Chișinău, gazeta de seară”, revistele „Коммунист” și „Кодру”. A inițiat campanii de presă întru ocrotirea pădurilor și a apelor, de reducere a utilizării îngrășămintelor minerale, a pesticidelor în agricultură. A coordonat discuția publică a Proiectelor Programului complex de lungă durată pentru ocrotirea naturii în RSS Moldovenească de până în anul 2005. În 1983-1986 a participat la trei expediții științifice în regiunea Sahalinului de Nord, organizate de Institutul de Etnografie al AȘ din URSS. În 1989 a susținut teza de doctor în științe cu tema „Aspectele etnice ale valorificării tradiționale a resurselor naturale de popoarele insulei Sahalin”.

A publicat mai multe articole de analiză: „Pesticidele: toate cunoștințele sunt împotriva”, „Ce te legeni, codrule?”, „Ora sosirii..., ora plecării” etc. Este unul dintre fondatori și vicepreședinte al organizației neformale AVE.

Alecu Reniță se afirmă activ în publicistică începând cu anul 1985 pe paginile publicației „Literatura și arta”. S-a născut la 8 noiembrie 1954 în satul Abaclia, r-nul Cimișlia, în familia lui Dumitru și a Lidiei Reniță. A studiat la Facultatea de Filologie (secția Ziaristică) a Universității de Stat din Moldova. Manifestă principialitate și intransigență față de adevărul istoric. În prezența unor colegi de studii, dovedește o nereținută indignare și calcă în picioare o tablă memorială, care marca activitatea lui Pavel Tkacenko, ilegalist bolșevic din Basarabia interbelică. Acest fapt a fost calificat de autorități drept „naționalism românesc”, și „antisovietism”, pentru care a fost exmatriculat și condamnat la câțiva ani de detenție.

Angajat la ziarul raional din Soroca, a întreprins călătorii pe Nistru, a cunoscut frumusețile naturii de aici, dar și poluările masive efectuate de complexe animale construite în preajma ariilor naturale de interes

ecologic. Din 1980 a lucrat la ziarul raional din Basarabeasca. Din 1985 se include în activitatea Secției Ecologice a Uniunii Jurnaliștilor din Moldova. Este susținut de Gheorghe Malarciuc, membru al consiliului Uniunii Scriitorilor din Moldova. Este promovat în funcție de șef al Secției Publicistică la „Literatura și arta”, pe atunci cea mai combativă publicație periodică. Pe paginile ei sunt publicate interviuri cu personalități, articole de problemă, dezbateri, atitudini, convorbiri, sunt făcute dezvăluiri cu privire la calitatea mediului și starea de sănătate a populației. A.Reniță se încadrează repede în activitatea de instituționalizare a mișcării verziilor. Participă la fondarea organizației neformale AVE. La primele alegeri libere pentru Parlament, în 1990, candidatura lui A.Reniță este susținută de Secția Ecologie a Uniunii Jurnaliștilor și de mișcarea AVE. Ales deputat, participă la elaborarea și adoptarea legislației de mediu din Republica Moldova. Este unul dintre inițiatorii Mișcării Ecologice din Moldova (1990) și fondator a peste 20 ONG-uri de mediu. După decesul prematur al lui Gheorghe Malarciuc, devine președinte al Mișcării Ecologice din Moldova. La alegerile parlamentare din 1998 este ales deputat pe lista Convenției Democratice din Moldova, din partea Partidului Popular Creștin Democrat. Din 1994 este director al revistei „Natura”, în care publică editoriale, corespondențe, interviuri, note de călătorie și articole de problemă.

Publicistica de mediu a lui A.Reniță are nerv, pe alocuri este caustică, incesivă.

Pleida de ziarști de mediu care a format Secția Ecologie a Uniunii Jurnaliștilor din Moldova și a activat în presă și audiovizual în deceniile VIII și IX ale secolului trecut a dovedit înalte simțăminte patriotice, curaj și fermitate în munca de informare, conștientizare și sensibilizare a societății privind problemele protecției naturii și ale ecologiei, lăsând în ziaristica moldovenească pagini de certă valoare, publicistică și documentară, cronici combative de adevăr ecologist.

Bibliografie:

1. Literatura și Arta Moldovei. Enciclopedie. Vol.I. - Chișinău, 1985.
2. Literatura și Arta Moldovei. Enciclopedie. Vol.II. - Chișinău, 1986.
3. Паско С. Мир тревог наших. - Кишинэу, 1978.
4. Паско С. Моя летняя тетрадь. - Кишинэу, 1958.
5. Reniță O., Sefer A. (alcătuitori). Avertisment ecologic. - Chișinău, 1988.
6. Garaz M. Lupul și Scufița Verde // Nistru. - 1989. - Nr.5.

Prezentat la 20.03.2007